

Biblioteksplan för Örebro kommun från 2017

PROGRAM

Uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten.

POLICY

Uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning.

STRATEGI

Konkretiserar ett program eller en policy och utgör en grund för prioritering.

HANDLINGSPLAN

Beskriver konkreta mål och åtgärder.

RIKTLINJER

Säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande.

Beslutad av Kommunfullmäktige, den 26 april 2017, § 84

Dokumentansvarig på politisk nivå: Kulturnämnden

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Bibliotekschef

Sammanfattning

Örebro kommun har utarbetat denna biblioteksplan för att ge närmare besked om de kommunala biblioteksverksamheternas inriktning, omfattning och samverkan. Vidare syftar planen till att öka medborgarnas och allmänhetens insyn i biblioteksverksamheten och ge både nulägesbeskrivningar och strategier inför framtiden.

Biblioteksplanen är ett politiskt kommunövergripande styrdokument för biblioteksverksamhet med kommunal huvudman och regleras i Bibliotekslagen. Med biblioteksverksamhet avses såväl den process som den infrastruktur (till exempel biblioteksdatasystem) som finns inom kommunen för att driva bibliotek oavsett form och placering i den kommunala organisationen.

Fokus ligger dock på biblioteksverksamhet kopplad till det allmänna biblioteksväsendet, så som det beskrivs i Bibliotekslagen och Skollagen.

Biblioteksplanen är antagen av kommunfullmäktige och ersätter tidigare plan som rör det kommunala biblioteksväsendet.

Beslutad av Kommunfullmäktige, den 26 april 2017, § 84

Dokumentansvarig på politisk nivå: Kulturnämnden

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Bibliotekschef

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	6
Nämndernas ansvar	6
Övriga offentligt finansierade bibliotek i Örebro	6
Inriktning.....	7
" ...verka för det demokratiska samhällets utveckling genom kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning"	7
Främja litteraturens ställning	7
Främja intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning.....	8
Främja intresset för kulturell verksamhet i övrigt.....	8
<i>Prioriterade målgrupper</i>	<i>8</i>
Samverkan	8
Nyckeltal och utvärderingsverktyg för samverkan	9
<i>Inriktningsmål för samverkan.....</i>	<i>9</i>
Uppföljning	9
Folkbibliotek.....	10
Örebro stadsbibliotek.....	10
Folkbiblioteket som kulturbärare	11
Medier och tjänster	11
Lässtimulans	11
Lässtimulans för prioriterade grupper	11
Barn och unga	11
Nationella minoriteter och annat modersmål	12
Funktionsnedsättning	12
Folkbiblioteket som informationsbärare	12
Samhällsinformation till allmänheten.....	12
Folkbibliotekets virtuella bibliotek	13
Dagstidningar och facktidsskrifter.....	13
Konsumentjuridisk rådgivning	13
Publika datorer och wifi.....	13
Informationsdatabaser	14
Folkbiblioteket som kunskapsbärare.....	14
Kompetenserna	14
Digital delaktighet	14
Folkbiblioteket som plats för eget skapande	15
Folkbiblioteket som mötesplats.....	15
Skolbibliotek.....	15
Bilagor.....	17
Bibliotekslag (2013:801).....	17
Facktermer	20

Inledning

Det är kommunens övergripande strategier och budget samt det kulturpolitiska programmet för Örebro kommun som tillsammans med 2014 års bibliotekslag ligger till grund för biblioteksplanen.

Eftersom Örebro kommun ska kännetecknas av medmänsklighet, solidaritet, rättvisa, frihet och värdighet när det gäller arbetet med mänskliga rättigheter, återspeglar biblioteksplanen tankegodt även från UNESCO:s folkbiblioteksmanifest och skolbiblioteksmanifest samt inte minst FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. En stor vikt läggs också vid FN:s konvention om barnets rättigheter.

Nämndernas ansvar

De kommunala biblioteksverksamheterna är organiserade efter sina uppdrag.

Kulturnämnden ansvarar för folkbiblioteket.

Driftnämnderna inom Barn och utbildning ansvarar för grundskolans bibliotek.

Gymnasienämnden ansvarar för gymnasieskolans bibliotek.

Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden ansvarar för biblioteksservicen till vuxenstudenter i de egna verksamheterna.

Vård- och omsorgsnämnderna samt Nämnden för funktionshindrade ansvarar för biblioteksservicen till äldre och personer med funktionsnedsättningar inom de egna verksamheterna.

Ansvariga nämnder tar fram handlings- och åtgärdsplaner för den egna biblioteksverksamheten.

Övriga offentligt finansierade bibliotek i Örebro

I Örebro finns även offentligt finansierade bibliotek i regional och statlig regi. Här finns även Örebro universitetsbibliotek som primärt är till för studerande på universitetet, men som också är tillgängligt för allmänheten. Region Örebro har bibliotek som vänder sig till medarbetare inom Region Örebro, patienter, anhöriga samt elever vid folkhögskolor.

Biblioteksverksamheten vid Regionbiblioteket i Örebro län syftar till att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

Inriktning

Kärnan i kommunens biblioteksverksamhet ska vara tillgänglighet. Tillgänglighet ska känneteckna både den fysiska och den virtuella miljön.

Det betyder att biblioteksverksamheterna ska ha funktionella lokaler som är anpassade för alla. På samma sätt ska de virtuella biblioteksverksamheterna präglas av användarvänlighet med åtkomst till digitala medier anpassade efter olika behov.

Med tillgänglighet menas även närheten till ett bibliotek. Tillgången till bibliotek ska vara god i hela kommunen. Örebro växer och vid planering av nya stadsdelar är bibliotekets representation viktig. Kommunen ska kunna ge en servicegaranti när det gäller åtkomst till närmaste servicepunkt för bibliotekstjänster. Det är speciellt viktigt att den garantin gäller för barn och unga.

Oavsett vilka bibliotekstjänster användarna utnyttjar ska de mötas med respekt och lyhördhet. Biblioteksverksamheterna ska därför präglas av hög kompetens, stor relevans och en lyhördhet som kontinuerligt och flexibelt möter biblioteksanvändarnas behov.

All verksamhet i det allmänna biblioteksväsendet ska kännetecknas av:

- ett demokratiskt förhållningssätt där alla kan känna sig välkomna oavsett kön, könsidentitet, sexuell läggning, etnicitet, ålder, religion, funktionsnedsättning och bli bemötta på lika villkor.
- hög kompetens, relevans och lyhördhet som får till effekt att biblioteken utgår från ett användar- och brukarperspektiv.
- ett läsfrämjande förhållningssätt som initierar, stimulerar och stödjer läslust och läsutveckling.
- en mångfald i utbudet av aktiviteter och media så att alla har en möjlighet att tillgodogöra sig dessa och på olika sätt stödja och synliggöra den kulturella mångfalden.
- ett hållbarhetsperspektiv, där medvetenhet skapas kring de faktorer och beteenden som möjliggör ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle.

"...verka för det demokratiska samhällets utveckling genom kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning"

Biblioteksverksamheterna intar en neutral hållning i förhållande till innehållet i den information och de medier som tillhandahålls. Verksamheten syftar till att understödja ett fritt meningsutbyte. Biblioteksverksamheten ska präglas av öppenhet för olika perspektiv och stå fri från censur eller andra hindrande åtgärder.

Främja litteraturens ställning

Litteraturens ställning har en grundläggande betydelse för det demokratiska samtalet, för utbildning och forskning och för kulturell verksamhet.

Alla som bor i Örebro kommun ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Biblioteksverksamheterna är således ett av Örebro kommuns verktyg för att genomföra de nationella målen för litteratur- och läsfrämjande.

Begreppet litteratur innehåller alla genrer och tekniska format. Det handlar om både skön- och facklitterära böcker i såväl pappersformat som digitalt format men även i andra former i vilka det skrivna ordet förmedlas, till exempel tidningar och tidskrifter.

Främja intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning

Individens strävan efter fördjupning och personlig utveckling är centralt i biblioteksverksamheternas arbete. Bildning kan ta sig uttryck i former för skapande tillsammans med andra eller på individuell nivå. Biblioteksverksamheterna kan vara en sådan plats.

Främja intresset för kulturell verksamhet i övrigt

Biblioteksverksamheterna fungerar som vägledare i sökandet efter olika kulturella uttryck, som litteratur, musik, teater, dans och film. Biblioteksverksamheternas roll som förmedlare och vägledare är särskilt viktig för grupper som saknar ekonomiska eller andra möjligheter att själva hitta efterfrågade medier och ta del av eller delta i kulturupplevelser.

Biblioteksverksamheterna i Örebro kommun ska därför vara levande kulturarenor där olika kulturyttringar kan mötas.

Prioriterade målgrupper

Biblioteksverksamheterna i Örebro kommun ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska. Verksamhetsansvariga är enligt Diskrimineringslagen skyldiga att vidta skäligen åtgärder för att biblioteksverksamheten ska vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Samverkan

Enligt § 14 bibliotekslagen ska bibliotek och bibliotekshuvudmän i det allmänna biblioteksväsendet samverka. All samverkan ska sträva mot att öka tillgängligheten till biblioteksverksamheterna för allmänheten och biblioteksanvändarna.

Biblioteksverksamheterna i Örebro bygger en stor del av sin verksamhet på samverkan med andra aktörer. Samverkan sker såväl inom kommunen och den egna förvaltningen som med andra aktörer som andra bibliotek och organisationer.

Speciella former för samverkan finns med Örebro universitet och med Region Örebro län kring biblioteksinfrastruktur och projekt.

Biblioteksverksamheterna bör vara naturliga samverkanspartners och ett viktigt forum för medborgardialog vid nybyggnation och stadsplanering. Hänsyn bör tas till både avstånd och befolkningstäthet. Samverkan ska ske mellan programområdena så att biblioteksresurser tas tillvara på bästa sätt. Biblioteksverksamheterna ska finnas representerade i formella konstellationer som berör allmänhetens välfärd som till exempel partnerskap och områdesgrupper och andra sektorsövergripande aktiviteter och åtaganden.

Nyckeltal och utvärderingsverktyg för samverkan

För att kvalitetssäkra kommunens olika biblioteksverksamheter efter modellen i kommunens övergripande strategier och budget (förnya, förbättra förenkla) samt följa upp att Bibliotekslagens ändamålsparagraf genomför biblioteksverksamheterna dels en gemensam undersökning av kundnöjdheten (Nöjd Kund Index), dels medborgardialoger eller användarenkäter för att få ökad kunskap om effekten av verksamheten och allmänhetens och biblioteksanvändarnas behov av biblioteksservice.

Inriktningsmål för samverkan

- Där det är möjligt ska samverkan ske för kompetensutveckling för personal med uppdrag inom de olika biblioteksverksamheterna.
- Infrastrukturer ska vidareutvecklas för att främja det skrivna kulturarvet och det bibliotekspedagogiska arbetet i samarbete mellan ansvariga nämnder och med andra intressenter inom och utanför kommunen.
- Samverkan mellan programnämnd samhällsbyggnad, via kulturförvaltningen, och programnämnd social välfärd, via Förvaltningen för funktionshindrade och Vård- och omsorgsförvaltningen, ska vidareutvecklas för att främja kultur, information och lärande bland verksamheternas brukare.
- Där så är möjligt ska folkbibliotek och fritidsgårdar samlokaliseras till kultur- och fritidscentra.
- Kommunens upphandlingsenhet får i uppdrag att samordna upphandlingen av biblioteksmedia.
- Tillsammans med nationella och statliga aktörer ska biblioteksverksamheterna sträva efter en nationell samordning kring strategiska utvecklingsområden som till exempel virtuella bibliotek, åtkomsten till e-böcker och till fjärrlån.

Uppföljning

Det åligger varje ansvarig facknämnd att årligen följa upp sin del i biblioteksplanen. Uppföljningen ska utgå från de övergripande strategier som presenteras i kommunens övergripande strategier och budget. Uppföljningen ska innefatta undersökning av kundnöjdhet samt hur man anpassat verksamheten till de särskilt prioriterade gruppernas biblioteksbehov.

Varje ansvarig facknämnd skall analysera kommunens samlade biblioteksbehov och föreslå åtgärder för att tillgodose dessa behov. Analysen ska innefatta behovet av folkbiblioteksverksamhet riktad till allmänheten, biblioteksverksamhet för utbildningar i kommunal regi, för kommunal vård och omsorg men även för arbetsliv och kommunens företagsbibliotek.

Folkbibliotek

Folkbiblioteken är idag kommunens mest besökta offentliga rum och har stort förtroende bland allmänheten. Alla har rätt att vistas där, besökaren behöver inte göra eller prestera något. Inramningen är ideologiskt och religiöst neutral, framtoningen icke-kommersiell. På detta sätt är folkbiblioteken unika som platser.

Folkbiblioteken i Örebro kommun består 2016 av ett stadsbibliotek och 11 stadsdels- och landsbygdsbibliotek. Därtill kommer en bokbil samt en utlåningsstation. Ett stadsdelsbibliotek drivs tillsammans med enheten Fritid ungdom som ett så kallat Kultur- och fritidscentrum.

Utanför denna organisation finns även ett folkbibliotek som drivs på entreprenad av studieförbunden Sensus och KFUM. Även om verksamheten där drivs på entreprenad så ansvarar kommunen för att utövaren följer bibliotekslagen.

Folkbibliotekets övergripande mål och uppdrag presenteras årligen i kulturnämndens verksamhetsplan och budget, varefter handlingsplaner och uppdrag tas fram på enhetsnivå.

Till folkbiblioteksverksamheten hör åtkomst till böcker, tidskrifter, dagstidningar, databaser och andra biblioteksmedier. Likaså är sagostunder, utställningar, författarbesök, musik- och poesiuppträdanden med mera delar av verksamheten. Läsfrämjande arbete med litteratur för barn och vuxna är verksamhetsformer som genomförs på plats på biblioteket och i den uppsökande verksamheten. De olika folkbiblioteken kan i sin verksamhet ha olika inriktningar och profiler beroende på befolkningsunderlag och de språk som talas i stadsdelen eller andra lokala prioriteringar.

Folkbibliotekets långsiktiga inriktningsmål, som beskrivs nedan, ligger till grund för verksamhetens årliga planering under planperioden

Örebro stadsbibliotek

För att kunna svara mot allmänhetens behov och förväntningar arbetar kulturförvaltningen med hållbar och långsiktig verksamhetsutveckling.

I Örebro kommun har folkbiblioteket startat ett samarbete med Fritid ungdom i etableringen av så kallade kultur- och fritidscentra. Det är mycket viktigt att erfarenheterna från denna samverkan tas tillvara både när det gäller utveckling av befintliga stadsdelsbibliotek och framtida planering.

Runt om i landet testas konceptet med så kallade meröppna bibliotek. Det vill säga bibliotek som är tillgängliga för allmänheten även efter det att den ordinarie bibliotekspersonalen slutat för dagen. Det är en modell som ska prövas även i Örebro.

Inriktningsmål

Folkbiblioteket ska undersöka förutsättningarna för att fler stadsdelsbibliotek kan ingå i kultur- och fritidscentra.

Folkbiblioteket ska undersöka förutsättningar för etablerande av meröppna bibliotek.

Inför planeringen av ett nytt kulturkvarter har verksamhetsansvariga på folkbiblioteket och kulturskolan påbörjat ett samtal om långsiktig och hållbar samverkan.

Folkbiblioteket identifierar tillsammans med Kulturskolan och andra aktörer inom kulturförvaltningen fler områden att samverka kring.

Folkbiblioteket som kulturbärare

Medier och tjänster

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Bibliotekens mediebestånd ska vara varierat och aktuellt och spegla befolkningsstrukturen kopplad till kön, ålder och språklig bakgrund. Biblioteken ska verka för att föra ut medier och information på nya platser där människor vistas.

Inriktningsmål

Antalet platser utanför biblioteket där folkbiblioteksverksamhet bedrivs ska öka.

Folkbiblioteket ska stödja språkutvecklingen hos medborgare med utländsk bakgrund samt hos barn och ungdomar genom samarbete med förskola, fritidsgårdar, föreningsliv och organisationer.

Antalet samarbetsformer och samarbetstillfällen ska öka.

Lässtimulans

Folkbiblioteket ska verka för ökad läsutveckling och läsförståelse genom att stimulera lusten till läsning hos alla. Särskild uppmärksamhet ska riktas till de grupper som inte läser. Barn behöver både kvinnliga och manliga förebilder som läser.

Inriktningsmål

Folkbiblioteket har läsfrämjande aktiviteter riktad till grupper som inte läser.

Antal manliga låntagare har ökat. Läsförståelsen hos pojkar och yngre män har ökat.

Lässtimulans för prioriterade grupper

Barn och unga

Folkbiblioteket ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Inriktningsmål

Tack vare ett målinriktat, experimenterande och metodutvecklande arbetssätt samt tillgången till attraktiva och tillgängliga biblioteksmedier ska barns och ungas biblioteksanvändning öka.

Nationella minoriteter och annat modersmål

Folkbiblioteket ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska genom att erbjuda litteratur på olika språk och på lättläst svenska. Örebro kommun ingår även i det finska förvaltningsområdet vilket innebär ett speciellt ansvar för alla förvaltningar.

Inriktningsmål

Folkbiblioteket ska utöka biblioteksservicen till de nationella minoriteterna och för personer som har annat modersmål än svenska. Målsättningen är att öka medieutlåningen samt biblioteksanvändningen och därmed öka integrationen i samhället. Antalet språk som bibliotekspersonalen behärskar ska öka. Bibliotekspersonalens kompetens inom svenskt teckenspråk har förstärkts.

Funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning ska ges tillgång till folkbibliotekets kulturutbud genom anpassade medier och tekniska hjälpmedel. Så långt det är möjligt ska tillgången till folkbibliotekens lokaler och webbsidor vara anpassade efter de behov som finns för personer med funktionsnedsättning.

Via bibliotekets avdelning för Specialmedier erbjuds de som har svårt att själva ta sig till biblioteket biblioteksservice till exempel genom att erbjuda anpassade medier och besök inom ramen för Boken kommer-verksamheten.

Örebro stadsbibliotek har av regeringen fått tillstånd att producera talböcker för personer med olika läshinder. Det är avdelningen för Specialmedier som står för produktionen av talböcker.

Inriktningsmål

Antalet talboksläsare som aktivt använder sig av tjänsten egen nedladdning av talböcker har ökat.

Fortbildning om bemötande av människor med olika funktionsnedsättningar ska ingå i folkbibliotekets fortbildningsplanering.

Folkbiblioteket som informationsbärare

Samhällsinformation till allmänheten

Folkbiblioteket har främst en vägledande roll för allmänhetens behov av samhällsinformation. Samhällsinformation ska i det här sammanhanget ses som information från myndigheter och organisationer, men också som en funktion där allmänheten medverkar till att gemensamt skapa kunskaper med och mellan varandra. Samhällsinformation kan ges i tryckt och digital form, men även i form av föreläsningar och möten.

När det gäller kommunal information sker samverkan med kommunens servicecenter och frågor slussas dit.

Samhällsinformationen som förmedlas från myndigheter och andra offentliga institutioner ska i möjligaste mån finnas tillgänglig både på lättförstådd svenska, teckenspråk, nationella minoritetsspråk och på andra språk som talas i Örebro kommun.

Inriktningsmål

Folkbiblioteket ska i samarbete med det kommundemensamma servicecentret bidra till att upprätthålla en god service till privatpersoner och företag i Örebro kommun. Folkbiblioteket kan därmed fungera som servicecentrets ”förlängda arm” för att nå ut till medborgarna stadsdelarna och på landsbygden, Genom ett aktivt arbete med att sprida samhällsinformation och vara en mötesplats för demokratiska debatter, dialoger och samtal har folkbiblioteket bidragit till att allmänheten vet var och hur man finner samhällsinformation.

Folkbibliotekets virtuella bibliotek

Folkbibliotekets virtuella bibliotek har samma värde som det fysiska biblioteket. Det virtuella biblioteket består av folkbibliotekets webbplats, Facebook, Twitter samt bloggar i anslutning till olika läsprogram.

Inriktningsmål

Folkbiblioteket ska anpassa sin interaktion med brukarna allt efter att nya webbfunktioner etableras.

Dagstidningar och facktidningar

Via folkbiblioteket har allmänheten åtkomst till ett brett urval dagstidningar från hela landet och från de ursprungsländer som många kommuninvånare kommer ifrån. Folkbiblioteket prenumererar på en lång rad facktidningar inom flertalet specialämnen för den intresserade allmänheten.

Via nättjänster som Library Press Display och Readly kan allmänheten erbjudas att läsa såväl tidningar som tidskrifter digitalt på biblioteket. Genom Mediearkivet ges möjlighet till åtkomst till äldre tidningsartiklar från svensk dagspress.

Inriktningsmål

Användningen av nättjänsterna för tidningsläsning ska öka. Samtliga stationära biblioteksenheter ska ha tillgång till de lokala nyhetstidningar som har relevans för närområdet.

Konsumentjuridisk rådgivning

Konsumentjuridisk rådgivning är en del av folkbiblioteksverksamheten. Verksamheten syftar till att genom lättillgänglig och tillförlitlig konsumentinformation vara ett stöd för konsumenter att göra aktiva och medvetna val.

Inriktningsmål

Antal förebyggande aktiviteter ska öka.

Publika datorer och wifi

Folkbiblioteket erbjuder allmänheten tillgång till publika datorer för bland annat informationssökning. Användarvänliga sök- och ordbehandlingsprogram ska finnas tillgängliga för de som har behov av sådana.

Folkbiblioteket erbjuder allmänheten gratis åtkomst till internet via wifi.

Inriktningsmål

Användningen av folkbibliotekets wifi-nätverk ska öka.

Informationsdatabaser

Genom folkbibliotekets försorg erbjuds allmänheten åtkomst till en rad informationsdatabaser. Ingång är bibliotekets startsida på webben.

Inriktningsmål

Allmänhetens användning av informationsdatabaser ska öka.

Folkbiblioteket som kunskapsbärare

Folkbiblioteket är en del av folkbildningen och det informella lärandet, det vill säga det lärande som allmänheten gör på egen hand på sin fritid. Folkbiblioteket spelar därmed en viktig roll i det livslånga lärandet.

Kompetenserna

Folkbiblioteksverksamheten kan, med hjälp av personalens breda kompetens, bidra till kunskap om bland annat källkritiskt tänkande. Bibliotekspersonalen kan därför fungera vägledande när det gäller att arbeta med att överbrygga de digitala klyftorna i samhället. Förutom specialistkompetens inom olika medieformat och mediegenerer har bibliotekspersonalen expertkunskaper inom områdena informationssökning, omvärldsbevakning och källkritik.

Inriktningsmål

I folkbiblioteksverksamheternas kompetensplan ska behoven av fortsatt och kontinuerlig kompetensutveckling lyftas när det gäller till exempel utökade kunskaper och kompetenser inom informations- och kommunikationsteknologi, teckenspråk, litteraturförmedling, läsfrämjande arbete, bemötande, andra språk med mera.

Digital delaktighet

Folkbiblioteket ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Folkbiblioteket ska därför arbeta för att bibliotek blir en självklar del i samhällets arbete med att överbrygga den digitala klyftan och därmed främja allas möjligheter till kulturupplevelser, bildning och att utveckla sina skapande förmågor.

Inriktningsmål

Folkbiblioteket genomför aktiviteter tillsammans med folkbildningen och andra organisationer för att förbättra allmänhetens digitala delaktighet. Informationsinsatser angående internetanvändning erbjuds till personer med annan språklig bakgrund samt till personer med funktionsnedsättning.

Folkbiblioteket som plats för eget skapande

Kunskaper kan byggas enskilt och i grupp på många sätt. För barn är till exempel skapandet i folkbibliotekets pysselaktiviteter populära.

Det gemensamma skapandet kan vara en metod för att överbrygga olika klyftor, kunskapsklyftor, generationsklyftor samt klyftor över sociala konstruktioner som kön, klass och etnisk tillhörighet.

Inriktningsmål

Folkbiblioteken i kommunen ska tillsammans med andra aktörer utgöra en samlingspunkt för allmänhetens skapande på fritiden.

Folkbiblioteket som mötesplats

Folkbiblioteket är en arena för gemenskap och utbyte av erfarenheter och tankar.

Genom dess tillgänglighet och utformning stimulerar det till samtal och konstruktiva möten mellan människor och olika samhällsgrupper.

Folkbiblioteket är en viktig faktor i arbetet med att motverka segregation och att främja integration i samhället. Det kan skapa ökad förståelse och brobyggande mellan olika grupper och kulturer samt även synliggöra samhället i ett globalt sammanhang.

Folkbiblioteket är en fristad och ett forum där allmänheten ska ha möjlighet till insyn, delaktighet och inflytande över samhällsutvecklingen på det lokala planet.

Inriktningsmål

Folkbiblioteket ska själv genomföra arrangemang som stödjer konstruktiva möten men som också kan skapa debatt och vara stöd för att uppnå folkbibliotekets demokratiska mål.

Folkbiblioteket ska med sina öppettider och sin utformning av lokalerna vara välkomnande för möten mellan människor. Ideella föreningar, studieförbund och andra aktörer ska ses som en tillgång i detta arbete.

Skolbibliotek

Skolbibliotekens uppgifter regleras i 2 kap. 36 § Skollagen (2010:800): Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Kravet på att elever ska ha tillgång till skolbibliotek gäller för såväl offentliga som fristående skolor.

Den kommunala vuxenutbildningen (KomVux, YrkesVux, CityAkademin etc) finns inte med bland de skolformer som enligt skollagen ska ge elever tillgång till skolbibliotek. I Läroplan för vuxenutbildningen 2012 anges dock att studenterna ska kunna "använda bok- och bibliotekskunskap och modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande", varför vuxenutbildningens biblioteksverksamhet också ingår i begreppet skolbibliotek i denna biblioteksplan.

Skolbibliotek är en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande och för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur.

Skolbibliotekens innehåll ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. De ska också ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning samt elever med annat modersmål och andra

minoriteter bland annat genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

Det är skolans huvudman som avgör hur elevernas tillgång till skolbibliotek ska lösas. Dock ska eleverna ha tillgång till ett skolbibliotek som antingen finns i skolenhetens egna lokaler eller på rimligt avstånd från skolan. Det ska vara möjligt för eleverna att kontinuerligt kunna använda biblioteket som en del av undervisningen.

En skola och ett folkbibliotek med lokaler i direkt anslutning till varandra kan ha ett samarbete som innebär att alla krav på ett skolbiblioteks funktioner är uppfyllda. För att kravet på tillgång till skolbibliotek ska anses vara uppfyllt krävs det ett formaliserat samarbete mellan skola och folkbibliotek. I Örebro kommun finns fler exempel på integrerade skol- och folkbibliotek.

Det är huvudmannen som ansvarar för att utbildningen anordnas så att eleverna har tillgång till skolbibliotek. Även rektorn har ett ansvar för detta. Av läroplanerna framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel.

Skolbibliotekens inriktningsmål, nedan, är av mer generell karaktär. I avvaktan på en gemensam samverkansorganisation är det respektive skollednings ansvar att skapa handlingsplaner för den egna biblioteksverksamheten.

Inriktningsmål

- Skolbibliotek ska finnas på rimligt avstånd i ändamålsenliga lokaler och vara tillgängliga under skolarbetet.
- Skolelever ska mötas av kompetent personal vid sina besök på skolbiblioteket.
- Förskola och folkbibliotek ska utveckla samarbetet för att stimulera läslusten hos barnen och tillsammans hitta former för att utveckla barnens språk.
- Etablering av integrerad skol- och folkbiblioteksverksamhet ska formaliseras i avtal.
- För att kunna arbeta långsiktigt och hållbart med skolbiblioteksutveckling ska ansvariga för grundskolornas bibliotek tillsammans bygga upp en samverkansorganisation för skolbiblioteken. Ett enhetligt bibliotekssystem inom grundskolornas bibliotek skulle underlätta flödet av litteratur mellan skolorna. På så sätt kan mediebeståndet utnyttjas mer effektivt.
- Samtliga bemannade skolbibliotek ska ha sökt regeringens tillstånd att producera talböcker.

Bilagor

Bibliotekslag (2013:801)

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrigt offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, landstingen, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen och de kommuner som inte ingår i ett landsting.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrigt offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag.

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter tillutbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Facktermer

Allmänna biblioteksväsendet

Är all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Biblioteksdatasystem

Bibliotekets katalog, beståndsuppgifter och information om bibliotekskortsinnehavare.

Biblioteksenhet

Kan t.ex. vara huvudbiblioteket eller ett stadsdelsbibliotek.

Bibliotekshuvudmän

Den politiska ledning som ansvarar för biblioteksverksamheten.

Biblioteksverksamheter

Används i biblioteksplanen som ett samlingsnamn för alla typer av bibliotek om inte annat anges, se folk-, skol-, gymnasie- och huvudbibliotek.

Bokbil

Folkbibliotekets mobila verksamhet som riktas till landsbygden, förskolor, äldreboenden och boken kommer.

Boken kommer

En del av bibliotekets uppsökande verksamhet, där biblioteket

E-böcker

Böcker som utges i elektroniskt format för att läsas med hjälp av läsprogram via dator, mobiltelefon eller surfplatta på bildskärm.

Fjärrlån

Lån av medier från bibliotek med annan huvudman.

Folkbibliotek

Bibliotek som drivs av kommuner och som vänder sig till allmänheten.

Huvudbiblioteket

Biblioteket som har centrala och gemensamma funktioner för hela folkbibliotekssystemet. Kallas även Stadsbiblioteket.

Kultur- och fritidscentrum

Etableringen av folkbibliotek i samverkan med fritidsgårdar, t ex 52:an i Baronbackarna.

Landsbygdsbibliotek

Stationära folkbibliotek som vänder sig till boende på landsbygden

Medborgardialog: en styrprocess där förtroendevalda tillsammans med ansvariga tjänstemän för ett samtal om verksamhetsutveckling med allmänheten.

Meröppna bibliotek

Folkbibliotek som är tillgängliga för allmänheten även efter det att den ordinarie bibliotekspersonalen slutat för dagen.

Skolbibliotek

Bibliotek som med sin pedagogiska inriktning vänder sig till grundskoleelever och pedagoger.

Talbok

Inläst bok i som enlighet med ett undantag i Upphovsrättslagen erbjuds personer med läshandikapp som till exempel dyslexi eller nedsatt synförmåga.

Stadsdelsbibliotek

Folkbibliotek som i första hand vänder sig till närområdet.

Uppsökande biblioteksverksamhet

Biblioteksverksamhet som genomförs utanför bibliotekets fasta lokaler. Till exempel genom folkbibliotekets bokbil.

Virtuella bibliotek

Biblioteksverksamheter som nås och används via Internet.